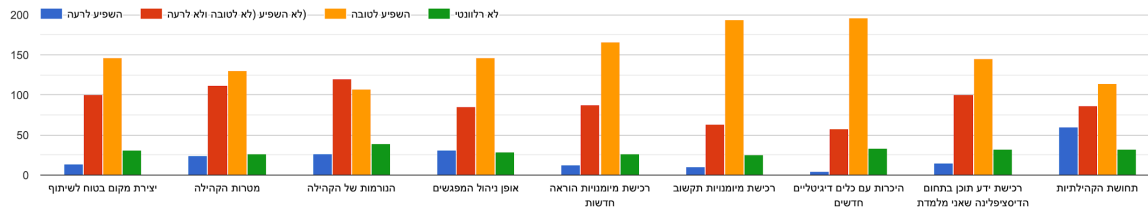

דו"ח סיכום שאלון קהיל"א תשפ"א.

אמילק

- **קהיל"א**, קהילות לימוד אמנויות, מונות בסוף שנת תשפ"א 547 מורות ומורים, מתוכם 293 ענו על השאלון המצורף, 51%.
- קהיל"א היא קהילה מגוונת ומתחלקת באופן שוויוני בין מורות ותיקות ומורים חדשים. 48% מהחברות ים בה בעלות ותק שבין שנה לעשור במערכת החינוך ו 52% בעלות ותק של 11 שנה ומעלה (22% בעלות ותק של מעל 30 שנה).
- קהילות הלימוד המקצועיות למורות ומורי אומנויות נמצאות במגמת גדילה. 61.8% מהמשיבות על הסקר הצטרפו לקהילות השנה, ומספר הרשומות גדל בשנים האחרונות מ 183 בתשע"ט ל 312 בתש"פ ועד 547 השנה.
- קהיל"א מספקת לחברותיה מענה מקיף למגוון צרכים. מענה מקצועי ופתרון בעיות (68.9%), השראה והעשרה (58.7%), מענה רגשי ותמיכה ברגעים מאתגרים (47.4%), פרגון, תמיכה והכרה בהישגים (63.5%)
- 85% מחברות הקהילה מעידות על שביעות רצון מהשתייכותן לקהילה
- לא פחות מ 91.1% מהמשיבות העידו על יחסי אמון שאפשרו להן לבוא לידי ביטוי, לשתף הצלחות ואתגרים.
- אתגרי מגיפת הקורונה והמעבר למרחב לימוד וירטואלי השפיע על הקהילה באופן חיובי בכמעט כל אספקט עליו נשאלו חברות הקהילה.

13. עד כמה המעבר למפגשים דיגיטליים השפיעו על הפרמטרים הבאים של הקהילה.

- ההיכרות עם כלים דיגיטליים חדשים ועם מרחבי לימוד וירטואליים העצימה את האתגרים ואתם יצירתיות של חברות הקהילה, גישרה על פערים גיאוגרפיים ואיפשרה שיתופי פעולה חדשים.
- עם זאת הבחינו חברות וחברי הקהילה בכמה אתגרים חדשים אליהם נידרש כולנו בשנה הקרובה, ביניהם הקושי לייצר אינטימיות במרחב הוירטואלי וגלישת העבודה לשעות הפנאי והמשפחה.
- למרות ההכרה ביתרונות הרבים של מרחב הלימוד הוירטואלי עולה מן הדו"ח גם הצורך במפגש בלתי אמצעי, פנים אל פנים.
- הדו"ח לא מכיל נתונים חשובים לגבי חלחול הפעולה בקהילות "עד לקצה העיפרון של התלמיד ה". אמנם קיימות אינדיקציות להשפעה על עבודת המורה, אך לא הצלחנו להעמיק עד להשפעה על אוכלוסיית היעד האולטימטיבית- התלמידות והתלמידים.
- הדו"ח מציג את נתוני תשפ"א בלבד, ולמרות התמונה החיובית העולה מהם אין לנו אפשרות לייצר השוואה לשנים קודמות, לפני פרוץ מגיפת הקורונה. לכן יש לקרוא את הנתונים והתובנות בהיעדר הפרספקטיבה היחסית שיכולה היתה לספק תמונה רחבה ומעמיקה יותר.
- התכנית רואה את המנחה כמנהיגה כמובילה, מתכללת, יוזמת ומחדשת (מודל ממי"). 69% מכלל הנשאלות העידו כי מודל הפעולה מחלחל ומשפיע על אופן התנהלות אישית מנהיגותית במידה רבה ובמידה רבה מאוד. עם זאת נדרשת מאיתנו העמקה חידוד הפעולות כך שתחושת המנהיגות תבוא לידי ביטוי באחוזים גבוהים יותר, כאלה שיעידו שהתפיסה הופנמה ותחלחל גם לכיתה.

בהמשך הדו"ח מופיעים הממצאים הכלליים, ניתוח ממצאים אלה לפי תמות אותן ביקשנו לבדוק, ובסופו תובנות כלליות ("מסקנות") המציעות תמונה מקיפה, מעמיקה ומפורטת יותר לגבי ההצלחות, הכישלונות והאתגרים שהביאה איתה השנה.

מטרת הדו"ח

לאחר שלוש שנות פעילות וצמיחה משמעותית בהיקף הפעילות החלטנו לצאת למהלך רפלקטיבי כלפי תכנית קהילות לימוד אמנות-קהיל"א. דו"ח סיכום תשפ"א מבקש, בתמצית, לבחון כיצד משפיעה הקהילה על קהל היעד המרכזי שלה- מורות ומורים לאמנות, ואף תלמידות. י הדיסציפלינה.

ביקשנו לבחון באיזו מידה היוו קהילות הלימוד שדה להתפתחות מקצועית לשיתוף, העמקה של אירועי למידה תוך שימוש מקורות הכוח, החוזקות, והאתגרים העומדים בפני המורים בעת מאתגרת זו. ביקשנו לבחון את התנהלות הקהילה בעקבות המעבר להוראה מרחוק ואופן השפעתה ותרומתה לחברותיה ובפרט על החוסן, תחושת המסוגלות של החברים והשפעתם על תהליכי הלמידה והחיברות בה. בנוסף, ביקשנו לבדוק אם ניתן ללמוד מתשובות הנשאלים. ות על מידת ההתפתחות המקצועית - החינוכית-כללית וההתמחותית-דיסציפלינרית - שהן חוות חברות וחברי קהילה. מטרת הדו"ח היא למפות את האתגרים בהתנהלות קהילות הלימוד בהובלתנו, לזהות את מקורות הכח שהקהילות ביססו לעצמן, להעמיקם ולחזקם כך שיהפכו ליסודות יציבים שיאפשרו להתמודדות עם אתגרים עכשוויים ועתידיים.

רקע לקהילות הלימוד המקצועיות

רבות נאמר ונכתב על חובתה של מערכת החינוך "להגיע לקצה העיפרון שמחזיק. ה. התלמיד. ה". מערכת החינוך עושה רבות על מנת להשביח את ההוראה ולהתאימה למציאות החיים המתפתחת. אחת התובנות המשמעותיות שצמחו בשנים האחרונות במסגרת מגמה זו מוצאת את ביטוייה המובהק בקהילות לימוד מקצועיות, הנפתחות במגוון הולך וגדל של דיסציפלינות. קהילת הלימוד המקצועית (להלן: קמ"ל¹) מבוססת על התובנה לפיה גוף ידע מקצועי משמעותי נמצא בחוויות היום-יומיות של צוותי ההוראה, בפרקטיקה של המורה בכיתה, בסיפורי ההצלחה של מורות ומורים וכן באתגרים עמם הם מתמודדות. ים. קהילות לימוד מקצועיות מבוססות על פרקטיקות של שיתוף בין אלה החולקות. ים חוויה מקצועית דומה, וכן על רפלקציה אישית ומשוב קבוצתי (Buisse Sparkman, & Wesley, 2003).

הרעיון המכונן את הקהילה המקצועית הלומדת גורס כי מעורבות ושותפות של מורות ומורים במסגרת כזו תרחיב את הידע המקצועי ותשפר את הלמידה של התלמידים. (DuFour, DuFour, Eaker, Many & Mattos, 2016), כלומר תגיע ל"קצה העיפרון שמחזיק. ה. התלמיד. ה".

יסודה של הפרקטיקה שואב מפעולה של ביטול האופי ההיררכי של הידע ואופן העברתו, לטובת פעולה מחזורית מתמשכת של עיבוד והרחבת הידע המקצועי מהשטח כלפי "מעלה" וחוזר חלילה.

התפתחות מערך הקהילות בתחומי האמנויות

מכללת ספיר בשיתוף אגף א' לפיקוח על האמנויות והאגף לפיתוח מקצועי במשרד החינוך מפעילים זו השנה הרביעית עשרים וחמש קהילות לימוד מקצועיות בתחומי האמנויות ברחבי הארץ, מעמק המעינות בצפון ועד באר שבע בדרום. מערך הקהילות נותן מענה ליותר מ 500 מורות. ים ברחבי הארץ, שחלקם הגדול אף בחרו לחזור להמשיך לקחת חלק בקהילות זו השנה הרביעית. בסיומן של שלוש שנות פעילות החלטנו לצאת למהלך רפלקטיבי כלפי התכנית ולברר עד כמה פעולתה תואמת את מטרותיה. הצורך במהלך למידה עצמית קיבל משנה תוקף לאור האירועים שחווינו כולנו במהלך השנתיים האחרונות עם פרוץ מגפת הקורונה. ההתמודדות עם השינויים שהכתיבה התקופה השפיעה על עבודת המורים, על החוסן האישי והקהילתי ועל מיומנויות ההוראה. המצב החדש דרש הסתגלות ולמידה של מגוון כלים מקוונים שלא היו חלק מארגז הכלים של המורה. לאור האתגרים שהשפיעו על השדה המקצועי הכללי של אנשי ונשות ההוראה, נדרשנו לשאלה האם, ובאילו אופנים, הושפעה מהם פעילות הקהילות.

כדי לברר זאת לעומק בנינו שאלון בשיתוף עם מכון מופ"ת, שהופץ לכל 547 חברות. י קהיל"א.

מתודולוגיה:

השאלון מבוסס על שאלון מכון מופ"ת לחברות. י קהילות ונוספו לו שאלות משלימות ליצירת תמונה מותאמת לקהילות לימוד אמנויות. ניתן להבחין בין השאלות המבוססות על שאלון מופ"ת המסומנות במספרים שלמים מול שאלות ההמשך המסומנות במספרי המשך (3.1 וכו') השאלון מחולק לכמה תמות מרכזיות לפי סדר זה:

- א. אפיון דמוגרפי** מיפוי כללי, ותק בהוראה, ותק בקהילות וכו'
- ב. התנהלות הקהילה**, אינטראקציה, מתודולוגיה ומיקוד
- ג. התפתחות מקצועית**, דיסציפלינרית וחינוכית
- ד. פיתוח מנהיגות אישית קהילתית**
- ה. הקהילה בזמן קורונה והתנהלות במרחב הדיגיטלי**

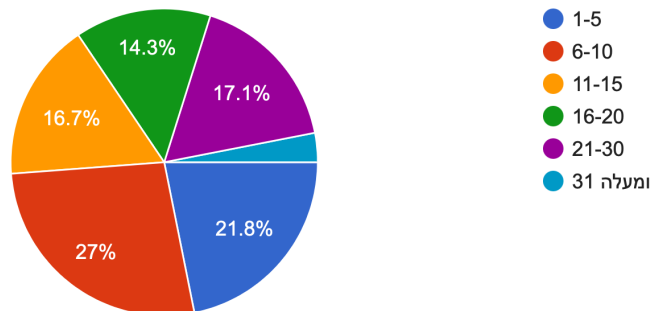
דו"ח זה מתבסס על מידע כמותי שהופק מתוך שאלות רב-ברירה בשאלון מקוון ומידע איכותני שהופק משאלות פתוחות שנותחו ע"י צוות ההנחיה בספיר. השאלון נכתב תוך התייחסות לכמה תמות מרכזיות. בנייתן התשובות לקחנו לעצמנו את החירות להשתמש בכל מידע רלוונטי לתמה המדוברת, גם אם הוא מופיע בשאלות שאינן קשורות אליה באופן ישיר. למעשה- כדי להגיע לניתוח מעמיק של כל תמה השתמשנו בשאלות מכל השאלון. כך, לדוגמא, בנסיון לאמוד את הפיתוח האישי המקצועי אותו חווים חברי הקהילות, נטלנו תשובות משאלות שעסקו במידת הלמידה השיתופית בקהילה (שאלה 10), בנכונות לקחת חלק בשנה הבאה (שאלה מס. 5), וכדומה. במסגרת ההתייחסות למשבר הקורונה וההתנהלות במרחב הדיגיטלית התייחסנו לנתונים הדמוגרפיים של הקהילות, ועוד. כל פרק בדו"ח זה מכיל ריכוז ממצאים, ניתוח ממצאים ותובנות לעתיד. הדו"ח מנוסח בלשון רב-מגדרית או בלשון נקבה אך פונה לכל המגדרים.

פרק א' - אפיון דמוגרפי:

קהיל"א - קהילות לימוד אמנויות, כללו בשנת תשפ"א 547 מורות. ים (מתוכם.ן ענו על השאלון 293). מתוך חלוקת הותק עולה שכחצי מהקהילה (48%) הן מורות חדשות (1-10 שנים) וכחצי מורות ותיקות (מעל עשור במערכת). 22% הן בעלות ותק של מעל 20 שנה בהוראה. נתון זה חשוב ומעניין מכיוון שהוא מראה את הרלוונטיות של הקהילה גם למורות עתירות ניסיון וידע ומבסס התרשמויות שעולות בהמשך לגבי הסיוע שמורות עתירות נסיון מספקות הן ברמה המקצועית, הן ברמה האישית-קהילתית.

1. (ותק בהוראה) בשנים

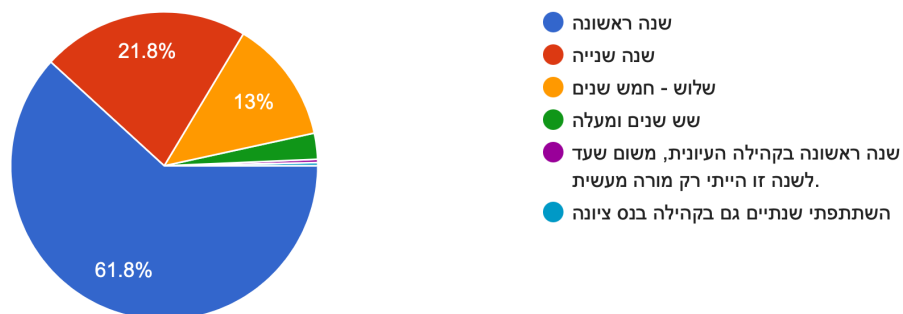
293 responses

הנתונים מראים שרוב חברות הקהילה הצטרפו לקהילות בתחילת תשפ"א, שבסופה נערך הסקר.

3. מה הוותק שלך בקהילה שאת/ה משתתפת בה?

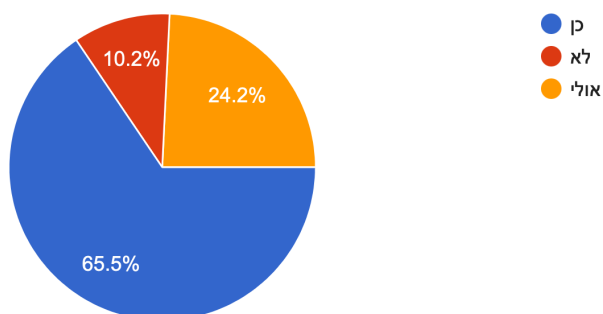
293 responses

נתון זה עלול ליצור מצג של קהילה המתאפיינת בתחלופה גבוהה, או אפילו נטולת המשכיות, אך כאשר מצליבים אותו עם נתוני הגידול בכמות המשתתפות בתכנית הוא זוכה למיסגור אחר. בשנת תש"פ כללו קהילות לימוד אמנויות 312 משתתפות. ים, ובתשע"ט 183. האחוז הגבוה של משתתפות חדשות עשוי לנבוע גם מהגידול בכמות הקהילות ובכמות המשתתפות. סימוכין נוספים לטענה לפיה הקהילות לא סובלות מבעיה בהמשכיות נוכל לקבל מהתשובות לשאלה 4 ו 4.1, מהן ניתן להבחין בכוונה להמשיך בפעילות:

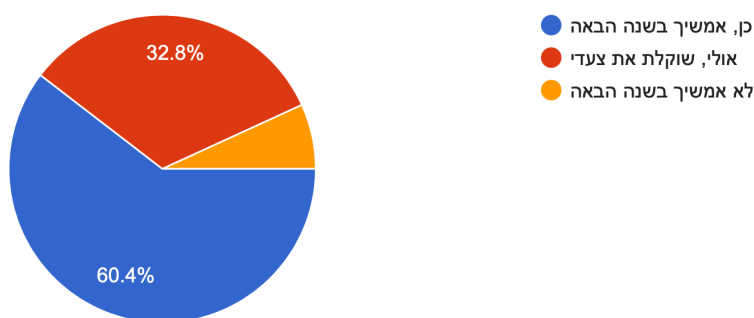
4. אם זו השנה הראשונה שבה את/ה משתתפת/ת בקהילה, האם בכוונתך להשתתף בה גם בשנה הבאה.

293 responses

4.1 אם את חברת קהילה ותיקה (שנה שניה ומעלה) האם תמשיכי בשנה הבאה 4.1

293 responses

שני הגרפים מצביעים על מספרים גבוהים של חברות המעוניינות להמשיך את פעילותן בקהילה. הפילוח בין חברות חדשות לא מתאפשר מאחר ושתי השאלות הוגדרו בטעות כשאלות חובה למילוי השאלון, לכן כל העונות עליו השיבו עליהן.

ניתן להבחין בכמה תובנות חשובות העולות מנתוני הניתוח הדמוגרפי. נתוני הקהילות בשנת תשפ"א מציגים תמונה אופטימית של צמיחה, ריבוי מצטרפות. ים יד ביד עם המשכיות, רצון להמשיך בפעילות בקהילה ממגוון סיבות מקצועיות ואישיות ועוד. מניתוח התשובות לשאלה מס' 5 בשאלון, שאלת המשך לשאלות הנידונות לעיל ניכר כי רוב חברות הקהילה ימשיכו בזכות ערך קהילתי, תמיכה חברתית, הפריה הדדית או התפתחות מקצועית ברמה החינוכית וברמה הדיסציפלינרית.

“...האפשרות להיות חלק מקבוצה מקצועית, הומוגנית, בה נבנים יחסי קרבה והכרות בין

המשתתפים היא זכות.”

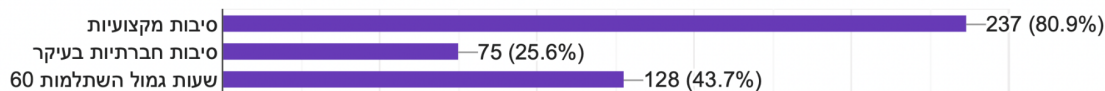
(מתוך אחת התשובות לשאלה הפתוחה, מס' 5 - מדוע כן תשתתפי או מדוע לא תשתתפי (בקהילת בשנה הבאה)).

להערכתנו האופטימיות במקומה אך יש להתייחס בכובד ראש לשליש מחברות הקהילה השוקלות את דרכן או אומרות בביטחון שלא ימשיכו. ברוב המקרים מדובר בבחירה במסגרות התפתחות אחרות, אך במספר מקרים בלתי מבוטל עולה חוסר שביעות רצון מפעולת הקהילה, הזמן וההשקעה הנדרשת על ידי התכנית, אי עמידת הפעילות הקהילתית בציפיות החבר. ה ועוד.

בשאלה מס' 3.1 אפשר להבחין בייצוג כמותי של הציפיות הטרומיות אותן ציינו חברות הקהילה (יש לציין כי מדובר בחכמה שבדיעבד ברמה מסויימת, מכיוון שהשאלה נענתה בסוף השנה ולא בתחילתה, ויתכן שהתשובות היו שונות במידה והיו נענות בתחילת השנה) אלה שלוש התשובות הפופולריות:

3.1. מדוע הצטרפת לקהילת לימוד?

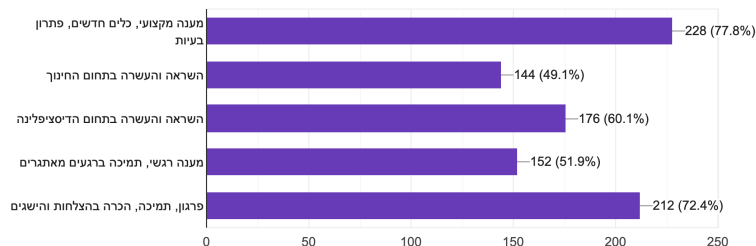
293 responses

ניכר שהרוב המוחלט של חברות הקהילה הצטרפו מסיבות מקצועיות ורק רבע מהן שקלו סיבות חברתיות כסיבה להצטרפות לקהילות הלימוד.

3.2. איזה מענה הרגשת שהקהילה נותנת לחברות הקהילה באופן כללי.

293 responses

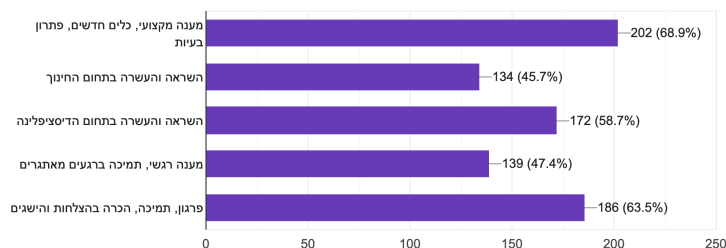

בשאלות 3.1 ו 3.2 נשאלו המנחות לגבי המענה שהרגישו שקיבלה הקהילה, והמענה שהרגישו שקיבלו בעצמן.

אם נצליב את המידע מול התשובות לשאלות 3.2 ו 3.3 העוסקות במענה שניתן בקהילה (לחברות הקהילה ככל או למשיבה הספציפית בהתאמה) נוכל לגלות פער קטן אך קיים.

3.3. איזה סוג מענה את מרגישה שאת מקבלת מהקהילה.

293 responses

בעוד שכמעט 80% מהמשיבות מאמינות שהקהילה מספקת מענה מקצועי לחברותיה, 68% מעידות שקיבלו בעצמן מענה שכזה. האספקטים המקצועיים הנוספים מגיעים לאחוזים נמוכים עוד יותר. אמנם לא מדובר בשינוי גדול אך אם נעבור לנתוני המענה החברתי נוכל להבחין באחוזים גבוהים מאד, 47.4% ועד ל 72%, כאשר הציפיה הראשונית עמדה על 25.6% (כפי שהיא מתבטאת בתשובות לשאלה 3.1 - "מדוע הצטרפת לקהילת לימוד").

אמנם לא מדובר בהשוואה ישירה, אך יש להתייחס לפערים העולים מן הנתונים בהמשך הדרך.

נקודה נוספת שעלינו להביא בחשבון ביחס לנתוני הצמיחה המרשימים קשורה למאפייני היחודיים של שנת תשפ"א. בשנה זו נערכה כל הפעילות במרחב הוירטואלי. כפי שניכר מהנתונים בהמשך הדו"ח המרחב הוירטואלי אינקלוסיבי יותר, מאפשר השתתפות של ציבורים גדולים יותר בעיקר משום שהוא מפרק מגבלות גיאוגרפיות ומטשטש גבולות בין זמן העבודה לזמן הפנאי:

"הזום חסך לי כהורה הרבה נסיעות, זמן וארגון סידור לילדים ובשל כך הרגשתי הרבה יותר יעילה. כמו כן, תיקיות משותפות ושיתוף חומרים במדיה זה מבורך יעיל ומאד עוזר"

מניתוח שאלה מס' 15, השאלה המסכמת את השאלון (משם לקוחים הציטוט לעיל וגם הציטוט מטה), עולה תמונה ברורה של הטמעה וקבלה של הכלים הדיגיטליים, כמו גם הכרה ביתרונותיהם.

"השנה בשבילי היתה מבחן עד כמה המורה יצליח להיות גמיש בגישה שלו, בדרכי הלמידה, ובקבלת האתגרים של השנה. מבחינתי זו שנה מוצלחת ביותר."

אין אינדיקציה ישירה לכך שצמיחה כזו לא היתה מתרחשת ללא המגבלות, וכמובן שאין לדעת עד כמה פגעו אלה בפעילות, אך יש להתייחס לנתונים תוך הכרה במציאות זו. בנוסף- יש להתייחס להשפעותיה הנוספות על אופי הקהילות ואופי הפעילות בהן, אך לזה נתייחס בפרקים הבאים.

פרק ב'- התנהלות הקהילה ותרומתה למשתתפות. ים בה אינטראקציה, מתודולוגיה ומיקוד

חוזקה של קהילה בא לידי ביטוי ביכולתה ליצור מרחב בטוח, להתמקד בחקר הפרקטיקה ולשאוף לקדם תהליכים שישפרו את פעולת המורה כך שתגיע לקצה העפרון של התלמיד. ה. מכון מופ"ת השכיל להטביע שלוש אבני יסוד משמעותיות המסייעות להתנהלות מיטבית של קהילת לימוד:

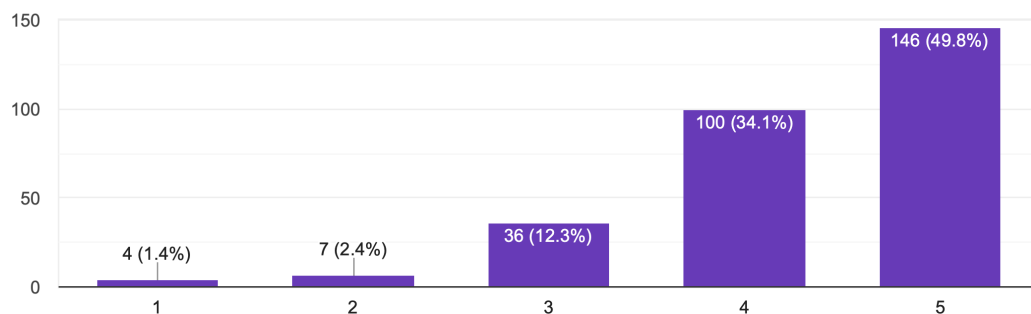
- **אינטראקציה** - היכרות מעמיקה ובטוחה, מרחב בטוח, ונורמות משותפות הם הגורם המניע ומאפשר קיומה של קהילה מקצועית פוריה ומתפתחת.
- **מתודולוגיה** - חשיפת הפרקטיקה - מורות פותחות את דלת הכיתה לשיתוף
- **מיקוד** - מיקוד באתגר מקצועי ספציפי ומשותף שיאפשר לחברות וחברי הקהילה לפעול להשגתו, ולהשתפר בפרקטיקת הלימוד תוך כדי.

אבני יסוד אלה, המהוות את הבסיס להתנהלות הקהילה, באו לידי ביטוי בניתוח השאלון תוך התייחסות לתחושת הקהילתיות, שביעות הרצון ויחסי האמון שנוצרו בקהילה:

83.9% העידו שאכן נבנתה ונוצרה תחושת קהילתיות במידה רבה ובמידה רבה מאוד. לעומת 1.4% שלא זיהו כלל מרכיב קהילתי.

9. כיצד היית מתאר/ת את תחושת הקהילתיות בקהילה שלך?

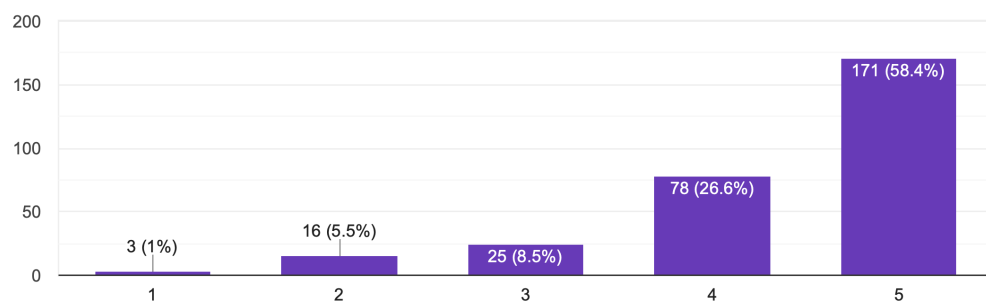
293 responses

בשאלה 9.1 העידו 85% מהנשאלות על שביעות רצון מעצם היותן חלק מקהילת למידה.

9.1. עד כמה את שבעת רצון מהיותך חלק מקהילתך.

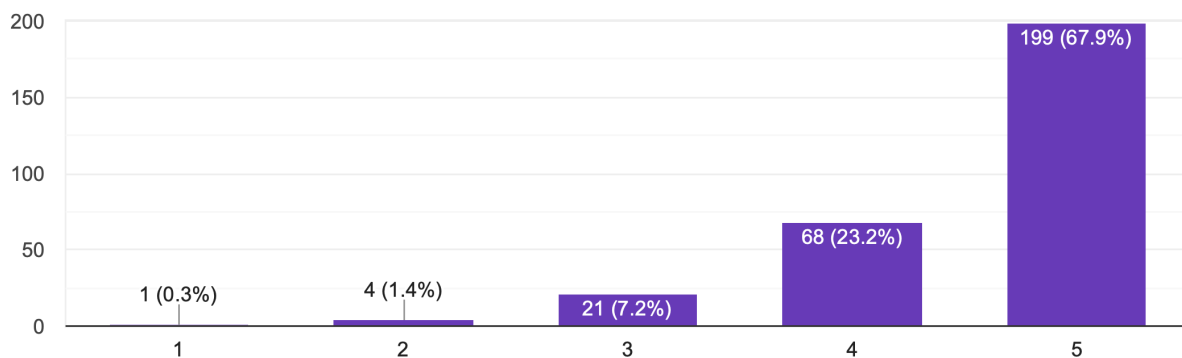
293 responses

בשאלה מס' 9.3 העידו 91.1% מהמשיבות על יחסי אמון שאפשרו להם לבוא לידי ביטוי, לשתף הצלחות ואתגרים.

9.3. באיזו מידה מתקיימים יחסי אמון בקהילתך.

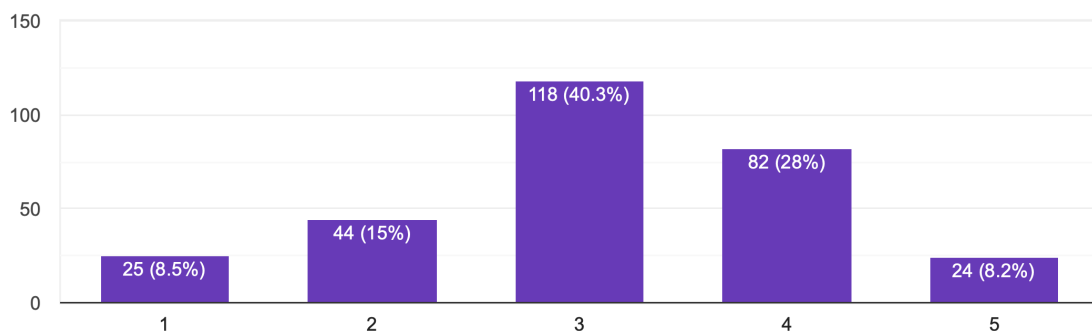
293 responses

מנתונים אלה ניתן לזהות כי מרכיב האינטראקציה בא לידי ביטוי ויצר סביבה בטוחה ומרחב בטוח שאפשר לחברות הקהילה לחוש תחושת ביטחון מרחב בטוח ויצר תשתית טובה לשיתוף ולמידה. מציאות החיים והתנהלות הקהילות בשנה האחרונה, שנוהלה במרחבים וירטואליים לכל אורכה, והשימוש באמצעים מקוונים השפיעו על מרכיבים נוספים כמו היכרות מעמיקה בין חברות הקהילה. ההתנהלות במרחב הוירטואלי השפיעה על יכולת המשתתפות להעמיק בהיכרות עם חברות הקהילה. אחוז גבוה מהנשאלות (40.3%) העידו שאכן הן מכירות את חברות וחברי קהילתן במידה בינונית בלבד. לעומת 24.8% שהעידו שהן מכירות לעומק את חברות וחברי הקהילה.

9.4 עדי כמה את חשה היכרות מעמיקה עם שאר חברותי הקהילה?

293 responses

למרות הקושי ביצירת הכירות מעמיקה עם שאר חברות הקהילה הצליחו חברות הקהילות לחוש אמון כלפי קהילתן. 91.1% חשו יחסי אמון ברמה שאפשרה להן לשתף בהצלחות ודילמות. 92.2% העידו שבקהילתן שיתפו בהצלחות במידה רבה מאוד ובמידה רבה, 87% השתמשו בכלי היועצות כאמצעי להתמודדות עם אתגרים.

נתון זה משמעותי ביותר ומספק אינדיקציה מסוימת כלפי קיומו של מהלך פעולה המתמקד **בחיפוש הפרקטיקה** בכיתה ופתיחת דלת הכיתה לשיתוף כך שתהיה גלויה ותסייע ללימוד מתוך סיפורי ההצלחה והאתגרים. ניתן להסיק מן הנתונים כי מתקיימת בקהילות למידה שיתופית כמו גם תהליכים רפלקטיביים, ומטא-קוגניטיביים. שימוש באמצעים אלה מאפשר שיח המקדם מהלך של ריטואל מפרה-

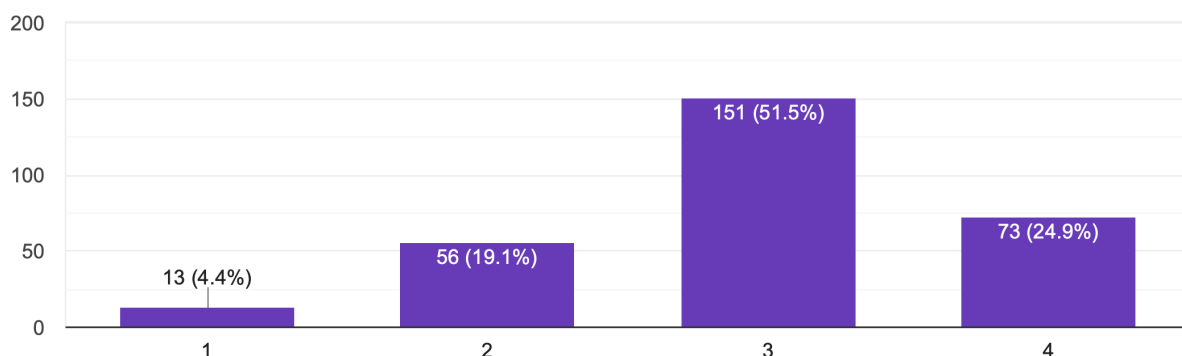
"קהילה-כיתה-קהילה" - במהלכו מורות לומדות, חוות, מתנסות בקהילה, פועלות על פי העקרונות בכיתה, וחוזרות עם תובנות לקהילתן (וחוזר חלילה).

במהלך השנה האחרונה פורום מובילות.י הקהילה נחשף לכלים המבקשים להעמיק **בחקר הפרקטיקה** על מנת שאפשר יהיה להעמיק וללמוד מתוך התנסויות של המורות בשטח, ולמקד פעולה לקידום מיומנויות הוראה שיובילו להישגי תלמידות.ים.

שאלה מס' 11 עסקה בנייתו ייצוגי הוראה-למידה (חקר פרקטיקה) במסגרת מפגשי הקהילה.

11. עד כמה עסקתם השנה בניתוח ייצוגי הוראה-למידה (חקר פרקטיקה) במסגרת מפגשי הקהילה.

293 responses

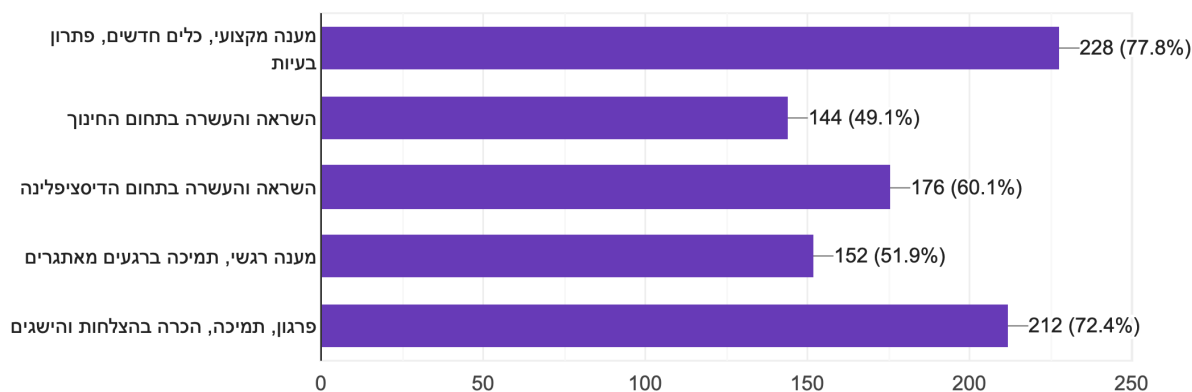
מן הנתונים אנו מסיקים שאנו בתחילתה של דרך. 24.9% העידו על שימוש בכלים כאלה במידה רבה בעוד 51.5% העידו על שימוש בהם במידה בינונית. על פניו מראים הנתונים כי הפנמת חקר הפרקטיקה לא הוטמעה היטב בקהילות הלימוד. הספקנות הבריאה מחייבת גם בחינה של קו מחשבה אחר לפיו חקר הפרקטיקה בא לידי ביטוי באמצעות כלים כמו שיתוף בהצלחות ודילמות (על השימוש בהם נרחיב בפרקים הבאים).

אנו מאמינים. ות כי פעולות אלו לוקות בתחום המשגתן בהלימה למושג חקר הפרקטיקה בקרב חברות הקהילה. עם זאת נראה שיש חשיבות להמשיך ולהעמיק במיומנות חקר הפרקטיקה באמצעות כלים מגוונים ובאמצעות כלים תומכים אחרים כמו ייצוגי הוראה ולמידה.

על מנת לבחון את השפעת הקהילות על חברותיהן ועל המשתתפת היחידה שאלנו את השאלה- איזה מענה הרגשת שהקהילה נותנת לחברות הקהילה באופן כללי? (שאלה מס' 3.2)

3.2. איזה מענה הרגשת שהקהילה נותנת לחברות הקהילה באופן כללי?

293 responses

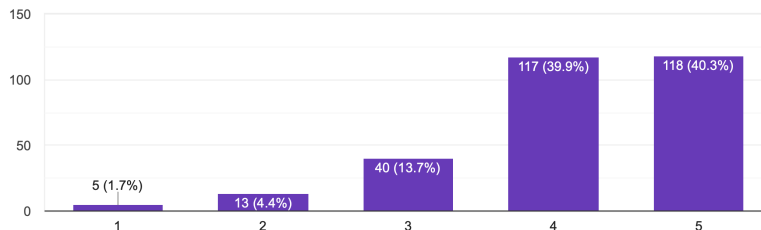

לאחר השאלה הכמותית הוספנו שאלת רשות פתוחה: "נסי לתאר את השפעת הקהילה עלייך כחברת קהילה. היכן הרגשת שאת מקבלת עזרה, חיזוק, עידוד ועוד" (שאלה מס' 3.4) מהתשובות עולה כי רבות מהמשיבות (77.8%) התייחסו למענה המקצועי, לכלים החדשים ומענה לסוגיות מקצועיות, 72.4% העידו שקיבלו תמיכה פרגון והכרה בהישגיהן. 51.9% ציינו שקיבלו מענה רגשי ותמיכה ברגעים מאתגרים. כך למשל כתבה אחת הנשאלות. ים:

"במסגרת הקהילה קיבלתי עזרה כמענה לשאלות מקצועיות כמו דרכי הוראה, רעיונות, התמודדות בתוך מצב הקורונה עם המצב, התלמידים והמערכת לימוד. אפשרויות דיגיטליות שעזרו בתקופת הלימוד מרחוק דרך הזום, חברה מפרגנת לחלוקת חוויות ולקבלת משוב".

עדות נוספת לתחושה זו באה לידי ביטוי בשאלה נוספת שבדקה את מידת רכישת ידע מקצועי בתחום הדיסציפלינה במסגרת עבודת הקהילה (שאלה מס' 9.5).

9.5. באיזו מידה מתקיימת רכישת ידע מקצועי בתחום הדיסציפלינה במסגרת עבודת הקהילה. 293 responses

80.2% העידו שרכשו ידע בתחום הדיסציפלינרי במידה רבה ובמידה רבה מאוד. נתון זה מצביע על מקומה של הקהילה כאמצעי להתפתחות מקצועית לצד התמיכה הרגשית-חוויתית. ומשתתפת.ת אחר.ת העיד.ה:

"הקהילה נותנת ביטחון

ותמיכה, הרבה מורים

בחינוך המיוחד ויש להם ניסיון וידע. הרגשתי עזרה כשהייתי צריכה איזה נושא או רעיון וישר היתה היענות לעזרה. גם כשמסרתי בעצמי פעילות קיבלתי הרבה פירגון ועידוד".

תובנות העולות לסיכום פרק התנהלות הקהילה ותרומתה לחברותיה וחבריה:

- מרכיב האינטראקציה הוטמע ובא לידי ביטוי בהתנהלות הקהילות, למרות ההתנהלות המקוונת נוצרה תשתית המאפשרת למשתתפות בקהילות להתפתח מקצועית, לחוות את היחד, להוות גורם תומך ומשפיע רגשית ופדגוגית.
- תחושת שביעות הרצון והתרומה של חברות.י הקהילה בעצם השותפות בה גדולה ומעידה על חוזקה של הקהילה ותרומתה להתפתחות המקצועית לסביבה התומכת ברמה הרגשית והחברתית כאחד.
- חשוב להעמיק את תחושת ההיכרות בין חברי הקהילה גם במסגרת מפגשים מקוונים
- מרכיב ההעמקה בחקר הפרקטיקה מצריך העמקה וחשיפה לכלים המאפשרים ניתוח ייצוגי הוראה, כמו גם חידוד המשגתי.

התפתחות מקצועית דיסציפלינרית וחינוכית

הניסיון למדוד את השפעת החברות בקהילה על ההתפתחות המקצועית בתחום הפדגוגי ובתחום ההתמחות הדיסציפלינרית של המורה היחיד. היא, למעשה, מיקוד של שאלת **תרומת הקהילה למשתתפיה** שהצגנו בפרק ב'.

שאלה זו שונה במקצת משאלות הערכה הנוגעות לחוויית המורה בקהילה, היות ואנו מבקשים. ות להבין באמצעותה כיצד מעריכה הנשאלת את השפעת הקהילה על התפתחותה האישית מחוץ לקהילה, קרי בשדה המקצועי של הכיתה ובית-הספר. כעולה מסעיפי הדו"ח האחרים, הקהילה אכן מהווה כר פורה לתמיכה רגשית, להחלפת מידע מקצועי וליצירת ידע חדש, אך באיזה אופן מיתרגמות איכויות אלו לתפיסה עצמית של התפתחות מקצועית אישית?

1. היגדים כלליים

לאורך השאלון ניתן למצוא היגדים המעידים כי חברות בקהילה אכן מיתרגמת לתחושת התפתחות מקצועית. למשל, בתשובה לשאלה 'האם תמשיכי להשתתף בקהילה בשנה הבאה, ואם כן מדוע?' (שא' מס. 5) הופיעה התשובה הבאה: "[בשביל] הפיתוח המקצועי האישי, בצד ההתפתחות הקבוצתית." מורה אחר. ת. ענה. תה בתשובה לשאלה מס. 8 ("באיזה אופן עזרה לך ההשתתפות בקהילה, בהקשר המקצועי או האישי?") כי: "הקהילה מהווה תמיכה ממשית. שיתוף פעולה של חברי הקבוצה והמנחים נתנו לי מצע להתפתחות ולחשיבה חדשה ורעננה בהוראה בתנאים חדשים ולא מוכרים, שיעורים מקוונים, בזום ועוד."

בתשובות מעין אלו המשיבות נוטות לקשור את רכיב ההתפתחות האישית עם רכיב דומיננטי נוסף, בעיקר עם האתגרים החינוכיים דיסציפלינריים שהביאה שנת הקורונה.

אתגרי שנת הקורונה אינם ההקשר היחיד לתחושת ההתקדמות וההתפתחות עליה מעידות המשיבות. לתפישתנו כלל רכיבי הלמידה והתמיכה בקהילה בונים יחד תחושה משותפת, כפי שמשקפת בתשובה זו:

"הקהילה מאוד רלוונטית בפיתוח מקצועי והכרחית לכל מורה מקצועי באשר הוא. עצם זה שהקהילה דורשת מכל משתתף לתרום לה, לשתף ולהתייעץ שומר עליה ומאפשר את הקיום שלה. בנוסף זה שיש גם מנהלות קהילה מוכשרות שתומכות, נותנות מענה ויכולת להתייעץ זהו גורם המהווה אף הוא מתכון בטוח להצלחת הקהילה."

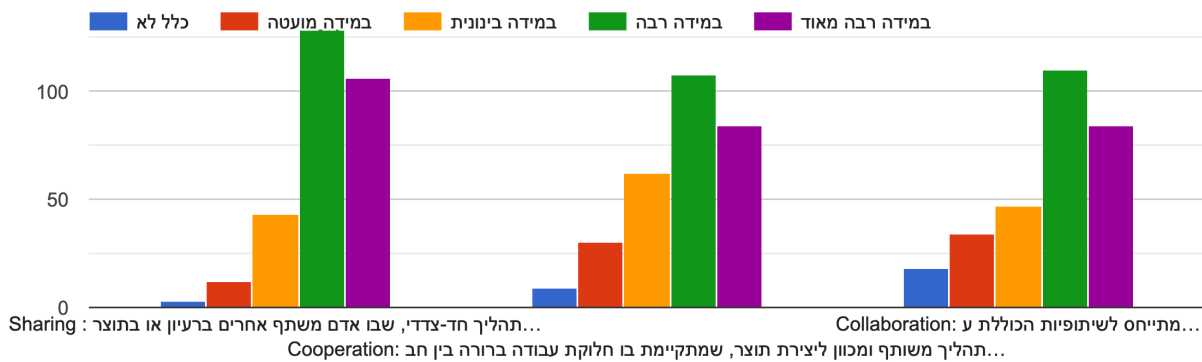
תשובה זו לשאלה מס. 15, בה ביקשנו להשוות בין חברות בקהילה לדרכים אחרות לפיתוח מקצועי, מאתרת את הגורמים המעודדים התפתחות מקצועית בדרישה מכל מורה לתרום לידע המקצועי של הקהילה, ובהנחיה והמענה המקצועי של מנחות הקהילה. במלים אחרות, קהילה המבססת את רכיבי השיתוף, הלמידה המשותפת וההנחיה המקצועית - תורמת להתפתחות המקצועית של חבריה וחברותיה.

2. למידה שיתופית - לימוד

למידה שיתופית היא אמצעי להתפתחות יכולות הלמידה של המורות. ים חברי וחברות הקהילות, ועל כן היא אחת מאבני היסוד של כל קהילה מקצועית לומדת. עדויות על למידה שיתופית ברמה גבוהה בתוך הקהילה עשויות להצביע על פיתוח היכולות האישיות של המורה הבודדת בתחום הפדגוגיה. זאת, כמובן, אם המורה מושפעת מהגישה השיתופית-לימודית בקהילה, ועושה שימוש במתודות למידה שיתופית בכיתה במקומות שבעבר לימדה בגישות יחידניות יותר, בהוראה פרונטלית וכו'.

בשאלה מס. 10 ניסינו לכמת את רכיב הלמידה השיתופית, וחילקנו אותו ל-3 פרמטרים שונים: שיתוף, שיתוף-פעולה ועבודה שיתופית / משותפת (Sharing, Cooperation ו-Collaboration).

10. עד כמה מתקיימת בקהילתך למידה שיתופית ברמות הבאות.

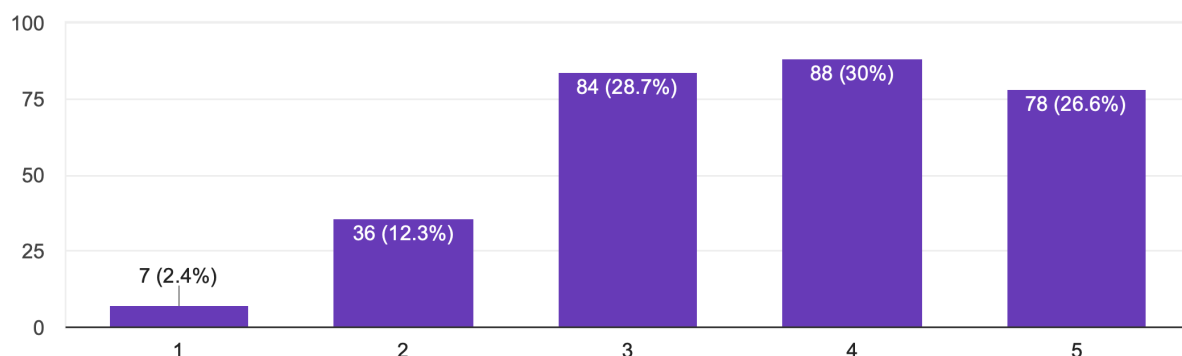

למעלה מ-75% מהמשיבות ענו כי מתקיימים בקהילה תהליכים חד-צדדיים בהם אדם אחד משתף אחרים ברעיון או בתוצר במידה רבה או רבה מאוד (Sharing). אחוזים דומים ענו כי מתקיימים בקהילה במידה רבה או רבה מאוד תהליכים משותפים המכוונים ליצירת תוצר שמתקיימים בהם חלוקת עבודה ברורה (Cooperation), ואחוזים דומים ענו כי מתקיימים בה במידה רבה או רבה מאוד שיתופיות כללית, במסגרתה כל אחת מחברות הקהילה "מחויבת לביצוע המשימה כולה" (Collaboration). הפילוח הזה אינו מספק תוצאות חד משמעיות, למרות האחוזים הדומים המופיעים בתשובות. ייתכן שיש להבין את הנתונים במבט-על כך שהמשיבות ענו שבקהילתן מתקיימים כל שלוש הרמות של עבודה ולמידה משותפות. מכאן ניתן לומר **שכהלך רוח כללי**, חברות הקהילות מזהות את הקהילה כתומכת בתהליכי למידה ועשייה משותפים, וכי רוח העבודה המשותפת אכן השתרשה בהן.

בשאלה דומה (3.12) רק 56% מכלל העונות ציינו שבקהילתן מתקיימים שיתופי פעולה ויוזמות משותפות במידה גבוהה או גבוהה מאוד. בחיתוך עם שאלה 10, הנתונים לא מתיישבים אלה עם אלה בצורה מושלמת. ניתן לייחס זאת לניסוח השאלות, ולמיקומן בשאלוןניתן לייחס זאת לניסוח השאלות ולמיקומן בשאלון, כמו גם להבדל באופן בו תופסות חברות הקהילות את מהות מהלך העבודה השיתופי (Collaboration) מול שיתופים ויוזמות משותפות (Sharing Cooperation).

12.3. באיזו מידה מתקיימים שיתופי פעולה ויוזמות משותפות בתוך הקהילה?

293 responses

במחקר עתידי נצטרך לחזור ולבדוק שאלות אלו ולהוסיף שאלות שיעזרו לנו לקבוע עד כמה מחלחל רעיון הלימוד השיתופי, כל זאת על מנת לקבל תמונת מצב מלאה יותר.

3. אפיון הפיתוח המקצועי שמעודדת הקהילה

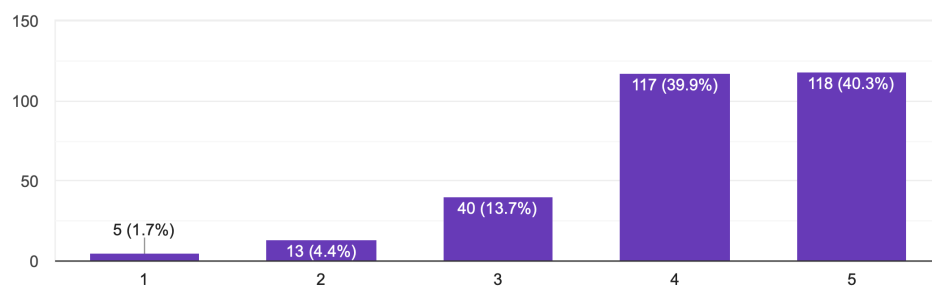
התשובות לשאלות שונות מעידות על שתי רמות של התפתחות מקצועית אישית:

א. התפתחות הקשורה לידע מקצועי, בעיקר ידע וכלים בהוראת הדיסציפלינה

ב. התפתחות הקשורה לגיבוש זהות פדגוגית אישית.

9.5. באיזו מידה מתקיימת רכישת ידע מקצועי בתחום הדיסציפלינה במסגרת עבודת הקהילה?

293 responses

80% מכלל המשיבות על הסקר מעידות כי הקהילה עוזרת להן לרכוש ידע בתחום הדיסציפלינה (39.9% במידה רבה, 40.3% במידה רבה מאוד).

כשביקשנו מהעונות לפרט באיזה אופן עזרה להן ההשתתפות בקהילה, בהקשר המקצועי או האישי (שאלה מס. 8), כתבה אחת המורים:

ות: (שאלה מס. 8), כתבה אחת המורים:

"ההשתתפות בקהילה העשירה אותי הן בהיבט האישי והן בהיבט המקצועי [...] לאורך השנה נחשפתי לדרכי הוראה שונות, רעיונות יצירתיים שהעשירו אותי וגרמו לי לחשוב מה נכון ולא נכון עבורי, איפה לשפר ולשנות ואיפה להמשיך בדרכי שלי."

מורה אחר כתב. ה. כי רכישת כלים שבחר. ה. ליישם בעבודתו. ה. העניקה "...המון השראה לפתח, לקדם ולהתקדם". מעדויות אלה ניתן ללמוד כי רכישה של ידע מקצועי במסגרת הקהילה מעודדת גם רצון לפתח ולהתפתח באופן עצמאי, כמו גם נכונות לשיפור ולשינוי של דרכי ההוראה. נמצא כאן קשר פוטנציאלי בין רכישת ידע לרכיב ההתפתחות השני- **זהות מקצועית**. אחת המשתתפות ניסחה זאת במלים ברורות, כמענה לאותה שאלה:

"היה מעניין להיפגש עם מורות שתחום הלימוד שלנו זהה אך הדרכים ובתי הספר שונים ומגוונים. קיבלתי מכך השראה לאילו דברים הייתי רוצה להשאיר ולחזק אצלי ואילו דברים אפשר אולי לשפר ולשנות. חידדתי את הזהות שלי כמורה והמקום שלי כמורה לאמנות- מה החשיבות שבכך ובאיזה מקומות אני משפיעה ועוד יכולה להשפיע. מה אני מרגישה שהמקום שלי ביחס לצוות המורים וההנהלה."

תשובות מעין אלה עשויות ללמד כי המפגש עם קולגות העובדות בגישות ובתנאים אחרים סיפקה לחברת הקהילה מסגרת להשוואה ולבחינה עצמית, ולתהליך של בירור והתמקדות - באילו היבטים מקצועיים היא מרגישה בטוחה ומבקשת לשמרם, ובאילו היבטים עליה להתפתח ולהשתפר.

תובנות:

כסיכום לפרק זה נחזור על מספר אבחנות המעידות על הקמ"לים הן סביבות הדוחפות את החברים בהן לתהליכים שונים של פיתוח והתפתחות מקצועיים.

- א. קהילה המבססת את פעולתה על שיתוף, למידה משותפת - לימוד והנחיה מקצועית - תורמת להתפתחות המקצועית של חבריה וחברותיה;
- ב. הלמידה השיתופית מסתמנת כרכיב משמעותי בפיתוח המקצועי שמעניקה הקהילה. עם זאת, יש לחזור ולבדוק עד כמה רוח ומתודה זו מחלחלת להוראת המורות בכיתות בכדי לבסס את הקשר בינה ובין רכיב ההתפתחות ההוראתי האישי של כל מורה ומורה;
- ג. ההתפתחות המקצועית האישית מתרחשת בשני שדות המזינים זה את זה. רכישת ידע ושיטות הוראה בהוראת הדיסיפלינה קשורה, במקרים מסוימים, גם לגיבוש וחיזוק זהות פדגוגית אישית. לתהליכים אלה, המתרחשים בחסות הקהילה, פוטנציאל להפוך לתהליך בירור מושכל המכוון את המורה לאן עליה להתפתח כאשת מקצוע בתחומה.

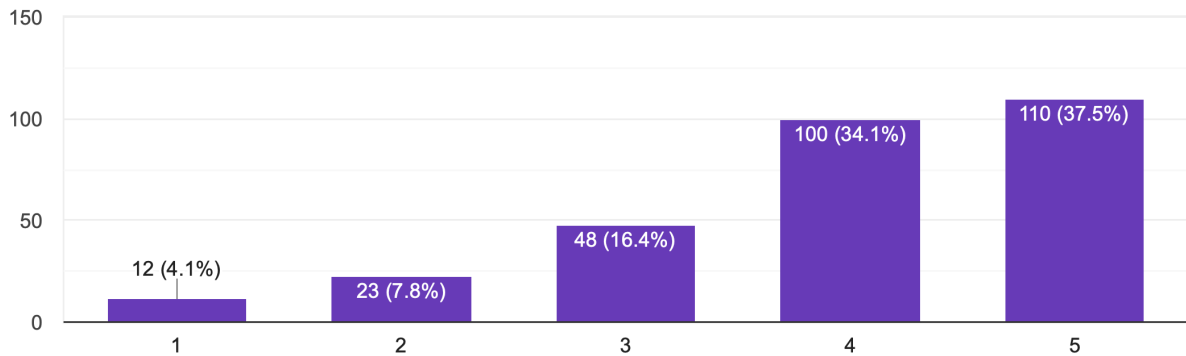
הקהילה בזמן הקורונה וההתנהלות במרחב הוירטואלי

מגיפת הקורונה היוותה רכיב משמעותי בכל מרחב הפעולה החינוכי בשנה החולפת. מגבלות ההתקהלות אילצו את כולנו לעבוד במרחבים חדשים, בלתי מוכרים במידה רבה. בפרק זה נתייחס להשפעות הספציפיות של התמרת מרחב הלימוד שהתבסס על מפגש בלתי אמצעי ועבר במידה רבה לפעול במרחב וירטואלי בו כל תקשורת מבוצעת דרך מתווכים טכנולוגיים משמעותיים.

התייחסות ישירה לאתגרי הקורונה ניתן למצוא בתשובות לשאלה מס' 7:

7. עד כמה את חשה שהחברות בקהילה עוזרת לך לצלוח את הקשיים שהציבה תקופת הקורונה?

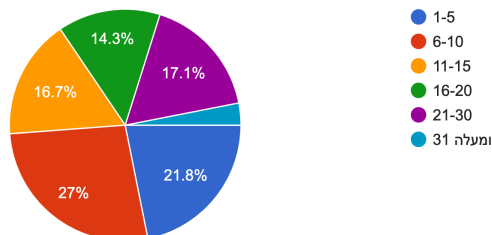
293 responses

71.6% מהמשיבות מציינות כי החברות בקהילה עזרה להן לצלוח את הקשיים שהציבה תקופת הקורונה. מדובר בנתון מובהק יחסית, ובשלב הבא ננסה לפרק אותו למרכיביו דרך התייחסות להשפעת הפעולה במרחב הוירטואלי על הקהילות, ולהשפעת הקהילות על הפעולה במרחב הוירטואלי.

לפני שניכנס לעומק הנתונים חשוב לבסס את המרחב הדמוגרפי בו פועלות הקהילות, כפי שנידון בהרחבה בפרק א' (איפיון דמוגרפי). קהיל"א מורכבת מתמהיל מאוזן של מורות ותיקות וחדשות. כחצי מחברות

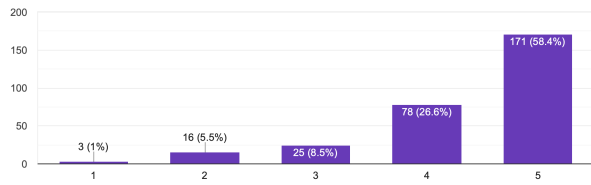
(ותק בהוראה) בשנים 1.
293 responses

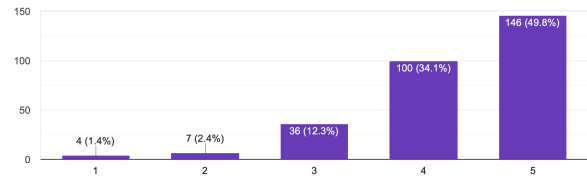
הקהילות הן בעלות ותק של 10 שנים ומטה, וחצי מהן בעלות ותק של 11 שנים ומעלה. כ-20% בעלות ותק של 21 שנה ומעלה. אמנם אין בכוחנו לפלח את התשובות לפי הותק אך חשוב לגשת לנתונים מתוך מודעות לכך. בנוסף, רוב חברות י. הקהילה העידו על תחושת

קהילתיות טובה, שביעות רצון מההשתתפות בקהילה, קיום נורמות משותפות ויחסי אמון טובים כפי שאפשר לראות בגרפים למטה (המתארים את התשובות לשאלות 9.3-9):

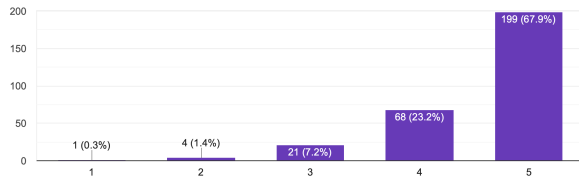
9.1. עד כמה את שבעת רצון מהיתוך חלק מקהילתך?
293 responses

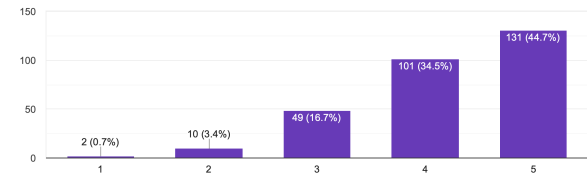
9.2. כיצד היית מתאר/ת את תחושת הקהילתיות בקהילה שלך?
293 responses

9.3. באיזו מידה מתקיימים יחסי אמון בקהילתך?
293 responses

9.2. באיזו מידה מתקיימות נורמות משותפות בקהילתך?
293 responses

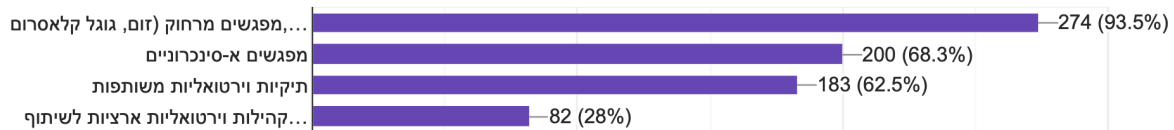

תשובות אלה הגיעו אלינו בסוף שנת תשפ"א ואין בידינו נתונים מסודרים מהשנים הקודמות, לכן קשה להעריך את השפעת השנה הנוכחית על המערכת. עם זאת- ניתן להבחין ביסודות האיתנים עליהם מתבססת קהיל"א לאחר שנה מאתגרת, גם אם אין בידינו מסד נתונים ארוך טווח המעיד על מגמה.

עיקר העבודה הוירטואלית התקיימה במסגרת מפגשים וירטואליים (דרך אפליקציית "זום" ברוב המקרים). גם מפגשים א-סינכרוניים ותיקיות וירטואליות משותפות תפסו נתח משמעותי, וקהילות לימוד ארציות תפסו נתח קטן יותר, כפי שניתן לראות בניתוח נתוני שאלה מס' 13.2- "אילו מן הפרקטיקות המקוונות יושמו בקהילה ובעבודתך כמורה בתקופת הקורונה" (בחירה מרובה)

13.2. אילו מן הפרקטיקות המקוונות יושמו בקהילה ובעבודתך כמורה בתקופת הקורונה?

293 responses

בשאלה הבאה (13.3), "אילו מן הפרקטיקות שיושמו תרצי להמשיך וליישם בהמשך?" אפשר להבחין במגמה מעניינת המעידה על רצון בשיתוף פעולה רב ורחב יותר, עם התחזקות משמעותית באפשרויות של תיקיות וירטואליות משותפות ובעיקר באפשרות קהילות וירטואליות ארציות.

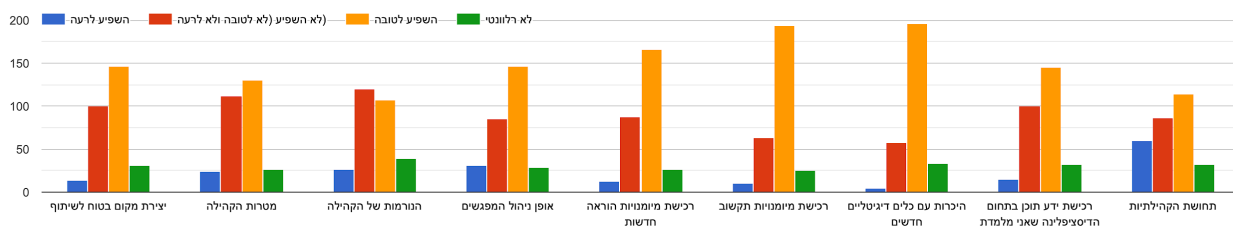
13.3. אילו מן הפרקטיקות שיושמו תרצי להמשיך וליישם בהמשך?

293 responses

התחזקות זו עשויה להעיד על הרצון להשתמש בעוצמה האינקלוסיבית של המרחב הוירטואלי על מנת להרחיב את המעגל הקהילתי-מקצועי ולהעמיק את אפשרויות ההתפתחות הגלומות בו. מן התשובות לשאלה 13- "עד כמה המעבר למפגשים הדיגיטליים השפיע על הפרמטרים הבאים של הקהילה?" מתקבלת תמונת מצב חיובית ביחס לשינויים שהביא עמו המרחב הוירטואלי.

13. עד כמה המעבר למפגשים הדיגיטליים השפיעו על הפרמטרים הבאים של הקהילה.

ההשפעה השלילית קטנה בכל התחומים, עם הסתייגות מסויימת לגבי "תחושת הקהילתיות" וגם שם מדובר במיעוט מן התשובות- 60 משיבות סימנו "השפיע לרעה" בעוד ש 87 סימנו "לא השפיע" ו 114 סימנו "השפיע לטובה".

ניכר שההשפעה החיובית המובהקת ביותר מתמקדת באספקטים הספציפיים למרחב הוירטואלי (רכישת מיומנויות תקשוב והיכרות עם כלים דיגיטליים חדשים). נתונים מעניינים יותר מופיעים דווקא בקטגוריות שלא קשורות באופן ישיר למרחב הוירטואלי- יצירת מקום בטוח לשינוף, רכישת תוכן בתחום הדיסציפלינה, אופן ניהול המפגשים ותחושת הקהילתיות, בכולן ניתן לראות השפעה חיובית ביחס גבוה והשפעה שלילית נמוכה מאד. מן התשובות לשאלות 13.1, 13.2 ו 13.3 לעיל ניתן להסיק כי חברות קהיל"א מכירות ביתרונותיהם של הכלים הוירטואליים ונכונות להרחיב את השימוש בהם, כמו גם במרחב הוירטואלי באופן כללי.

חשוב להכיר בכך שלא כל המידע מופיע בגרפים. מניתוח השאלות הפתוחות עולה תמונת מצב מורכבת יותר. ניתוח התשובות לשאלה מס' 13.1- "תוכלי לפרט יותר על השפעות התקופה על נורמות העבודה וההתנהגות הבין-אישית" מציע כמה תובנות. אמנם המענה על השאלה מעט לא קוהרנטי, ונראה שהתשובות מפספסות את המענה הספציפי לשאלה על נורמות העבודה, אך ניתן להפיק כמה תובנות לגבי הטמעת העבודה במרחב הוירטואלי.

תשובות רבות מתייחסות לאתגר שביצירת אינטימיות בעבודה הוירטואלית. לדוגמא:

"היה מאוד חסר המפגש האישי, יצירת ההיכרות העמוקה שהופכת את הכל להרבה יותר עוצמתי, חוויתי ומשמעותי. התרומה היתה בתחומים הדיגיטליים, הכרות עם כלים ומיומנויות חדשות בהוראה מרחוק אבל בכל השאר הפסדנו לדעתי שלא חווינו מפגשים פרונטלים."

"כיוון שהמפגשים התקיימו בזום לא נוצרה היכרות מעמיקה עם חברי הקהילה או קשרים אישיים מקצועיים או אחרים. אך היה מאד נוח להשתלם מבלי הצורך בנסיעה, חניה, זמן יקר וכו'"

בתשובה השניה המצוטטת לעיל עולה עניין נוסף- המרחב הדיגיטלי מאפשר אינקלוסיביות שלא היתה אפשרית במסגרת מפגשים בלתי אמצעיים. פערים גיאוגרפיים נעלמים כלא היו ומורות שבעבר הודרו מפעילות הקהילות משום שקבעו את מקום מגוריהן היכן שלא פעלה קהילה יכולות לקחת חלק בפעילות וירטואלית ולהיכלל בקהילות הלימוד. הנה כמה דוגמאות:

“העבודה מהבית בזום אפשרה להשתתף בנוחות ובקלות רבה יותר ברוב המפגשים. ודווקא מתוך המצוקה, נוצרה קהילה מאוד משתפת ומאוד תומכת”

“תקופת הקורונה הביאה עמה בין היתר לריחוק חברתי ויצרה מצבים חדשים של עבודה בסביבה ממוחשבת. נוצר מצב בו חברי הקהילה משתפים פעולה עם קולגות בבניית תכנים משותפים.”
“האפשרות שניתנה לנו להיפגש בזום ולהכיר עוד מורות מקצוות שונות בארץ תרם מאוד למפגשים ובזכות זה הצלחתי להשתתף בהשתלמות המדהימה הזאת”

“שמחתי שזה התקיים בצורה מקוונת, אני גרה בלוד, אחרת לא הייתי משתתפת.”.

גם הניתוח של שאלה מס' 13.4, “מחשבות נוספות על הפרקטיקות החדשות שישמו בתקופת הקורונה, ואלו שתוצי לישיש בהמשך” מציג תימות דומות. בניתוח שאלה זו חילקנו את התשובות לפי יחסן החיובי או השלילי לשימוש בכלים דיגיטליים. בניתוח של כמאה תשובות (שאלה אופציונלית) מצאנו התייחסות חיובית למעבר למרחב הוירטואלי ב 66 תשובות, והתייחסות שלילית ב 15 תשובות (חלקן מכילות גם התייחסות חיובית וגם שלילית).

בתוך הדיכוטומיה הזו נבקש להאיר כמה תימות מרכזיות:

נהיר וברור כי הקהילה מתייחסת בחיוב למעבר למרחב הדיגיטלי. קיימות הסתייגויות כאלה ואחרות. חלקן נובעות מגישות שמרניות לאופן פעולת החינוך והקהילות וחלקן קשורות לאינטימיות הדרושה לחלק מהפרקטיקות (בעיקר בתחום התיאטרון) למרות כל אלה ניכר כי היחס הכללי חיובי מאוד. ניתן להבחין במהלך של גלישת העבודה לזמן הביתי והמשפחתי, ויש לתת את הדעת לעניין שעלול להשפיע אופן עמוק על עבודת ההוראה ועל החוסן הנפשי של העוסקות. ים במקצוע, כפי שמובלע בתשובה הבאה:

“גילינו אמצעי תקשורת נהדר זום. מפגשים בזום תורמים מאוד. זה נהדר שאפשר לעשות מפגש מהבית, בלי נסיעה ארוכה ובלי לבזבז זמן יקר אחרי יום עבודה.”

בצד החיובי ניכר כי הכורח לשימוש בכלים הדיגיטליים הביא לפריחה של יצירתיות אצל לא מעט מורות. ים, ויותר מזה- לתוצאות-בשטח שהן לכל הפחות מעניינות, ואולי אפילו בעלות פוטנציאל שינוי מהותי של הוראת האמנויות:

“בתחום התקשורת והקלנוע כדאי לחשוב על תוכנית לימודים חדשה המשלבת למידה פרונטלית עם למידה מרחוק. הלמידה מרחוק מאפשרת הרבה דברים שקשה לעשות בכיתה (התנסות ביסודות הצילום, שימוש במחשב - שבד"כ אין בכיתות).”

“השנה בשבילי היתה מבחן עד כמה המורה יצליח להיות גמיש בגישה שלו, בדרכי הלמידה,

ובקבלת האתגרים של השנה. מבחינתי זו שנה מוצלחת ביותר.”

“אני חושבת שהיתה לנו הזכות להרשם בהסטוריה כנסיינים של ה"זום" בלמידה מרחוק, זה היה מאתגר בהתחלה, כמו ללמוד שפה חדשה, ומיומנות חדשה, ונדרשה לכך הרבה סבלנות ואורח רוח, בעיקר עם ילדים צעירים, והורים לחוצים, אבל בסופו של דבר קיבלנו את המתנה הזאת, ובהחלט ניתן להשתמש בה במצבי חיים נוספים. כמו במלחמות למשל, כשנאלצים להישאר במרחבים מוגנים, או תלמידים שנאלצים ללמוד מחו"ל יכולים להתחבר ולהקשיב למה שקורה בשיעור הפיזי. היתרון שיש בהקלטה של שיעורי הזום גם כן תורמת רבות לתלמידים שסובלים מבעיות קשב, ויכולים לצפות שוב ושוב בשיעור בזמנם הנח.”

ניכר כי מורות. ים רבות. ים ראו ברכה בשילוב הכלים הדיגיטליים, גם לעבודת המורה וגם לחווית התלמיד. ה וההישגים הלימודיים.

לסיכום: המעבר הכפוי למרחב הדיגיטלי הביא עמו אתגרים משמעותיים. אפשר לומר במידה רבה של ביטחון כי הקהילות יכלו לאתגר ואף יצאו ממנו מחוזקות. אין ברשותנו נתונים על חסנן של הקהילות בשנים עברו, אך ניכר כי בסוף השנה המאתגרת הזו עומדות הקהילות במקום יציב ואיתן גם ברמה הקהילתית וגם ברמה המקצועית. איתנות זו לא תורמת רק לתחושת שלומות (Wellbeing) טובה, היא גם מאפשרת לחברות הקהילה להביט קדימה ולהשתמש בידע שנצבר השנה כדי להמשיך ולשפר את עבודת ההוראה בעתיד.

פיתוח מנהיגות אישית קהילתית

כחלק מהפיתוח המקצועי של מנחות קהילות הלימוד או מבססים. ות את מהלך ההכשרה על מודל המנהיגות הפדגוגית, מודל ממ"י, הרואה את המנחה כמובילה הבאה לידי ביטוי בשלושה אופני פעולה: מתכללת, מחדשת, יוזמת.

כמתכללות המנחות מתבקשות ליצור מרחב בטוח והתנהלות המתבססת על אמון, שיתוף ולמידה שיתופית (לימוד). אלה יוצרים בסיס המאפשר פתיחות ו"פתיחת דלת הכיתה" תוך שימוש בהקשבה במטרה ללמוד על חזקות המשתתפות. ים בקהילה, אתגרים עימם הן מתמודדות, צרכים העולים מהשטח, וכמובן גם חלומות. ביטויים אלה יאפשרו למנחות לזהות מופעי חדשנות רלוונטים על בסיס הצרכים שעלו בקהילה. אלה יבואו לידי ביטוי ביוזמות שישפיעו על הקהילה ועל הדיסציפלינה.

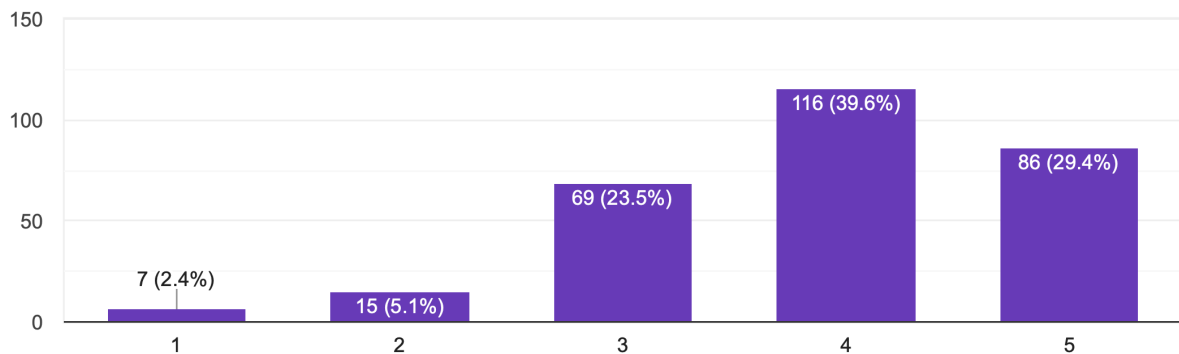
מודל מנהיגותי זה על פיו פועלות קהילות הלימוד הוא מודל פעולה שאנו מקווים. ות שיאומץ על ידי המשתתפות בקהילה, יפתח בהן מנהיגות אישית ויונכח במסגרת ההוראה בכיתה.

על מנת לבחון באיזו מידה מחלחל מודל הפעולה על פיו אנו פועלים. ות שאלנו את המשתתפות עד כמה קהילות הלימוד מסייעות בפיתוח אישי מנהיגותי של המורים והמורות:

12.1. עד כמה קהילת לימוד במסגרת קהיל"א מסייעת בפיתוח אישי-מנהיגותי של מורות. ים

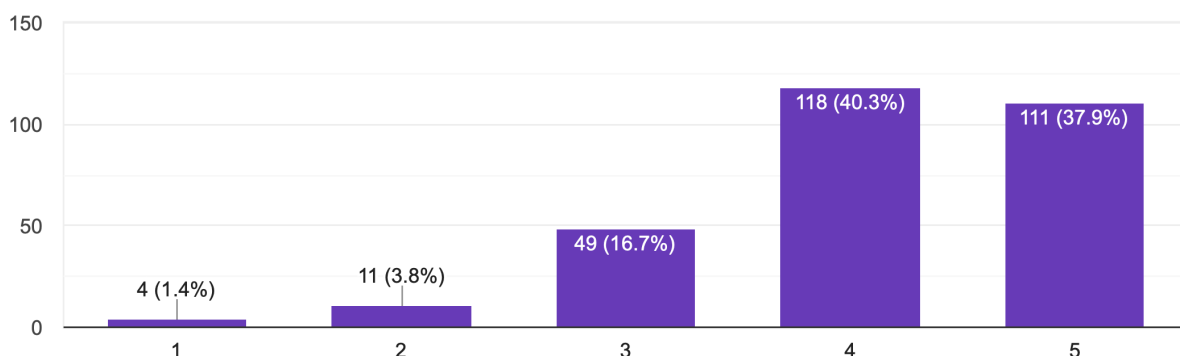
293 responses

69% מהנשאלות העידו כי מודל הפעולה משפיע על מהלך הפעולה במסגרת הקהילה ומקדם פיתוח אישי מנהיגותי. אך מאחר ואנו מבקשים. ות שמודל מנהיגותי זה יחלחל לכיתה, שאלנו עד כמה קהילות הלימוד מסיעות למהלך ההוראה בכיתה וללמידת התלמידים בכיתה.

12.2. עד כמה קהילת לימוד במסגרת קהיל"א מחלחלת למהלך ההוראה ומסייעת לתלמידות.ים

293 responses

לא פחות מ 78.2% השיבו בחיוב על השאלה (ואחוז זניח השיב בשלילה), מה שעשוי להעיד על כך הובלת הקהילה (מובילות הקהילה) מקיימות הלכה למעשה מנהיגות הסוחפת אחריה את חברות הקהילה ומשפיעה על עבודתן. עם זאת חשוב לציין שתשובות אלו לא מהוות אינדיקציה מסדר ראשון על מידת ההשפעה על התלמיד. ה משום שהן מבררות האם צוותי ההוראה חשים השפעה, ולא האם התלמידות. ים חשו השפעה זו או אחרת. נציין כאן כי מדובר בנתון שלא קל לאסוף ולא ברור האם בכוחנו לעשות זאת בשלב זה.

רובד נוסף המעיד על פיתוח המנהיגות בקהילות נוגע לנושא שדובר בהרחבה בפרק הקודם- **"קהילה בזמן הקורונה וההתנהלות במרחב הוירטואלי"**. בסופו של דבר לולא קיומה של מנהיגות אישית וקהילתית ספק גדול אם יכולנו להציג תוצאות חיוביות כל כך בפרמטרים של התמודדות עם סביבה בלתי יציבה, מאתגרת, הדורשת שינוי פרדיגמות יסוד. אמנם מדובר בקפיצה מסויימת למסקנות ובכל זאת אין להתעלם מסיכום הדברים- למרות כל האתגרים עברו חברות. י הקהילות כבר דרך משמעותית במים סוערים ויצאו מן המיצר כאשר הקהילות איתנות ומבוססות. בהמשך הדרך נוכל לבחון השפעות מגמתיות אך בשלב זה נעז להרחיק עד לתובנות הנוכחיות לעיל.

סיכום:

עקרון בסיסי לפיו עובד צוות הנחיית הקהילות מתבסס על עקרון הדוגמא האישית. לפי עקרון זה אנחנו משתדלות. ים לפעול לאור אותם עקרונות אותם אנו מנסות. ים להנחיל לצוות הנחיית הקהילות. כל פעולה שלנו צריכה לעמוד בסטנדרט הנדרש על ידינו ובנוסף- כל פעולה צריכה להיות רלוונטית בכל שלב בשרשרת, מצוות ההנחיה דרך מנחות הקהילות, המורות בשטח ועד התלמידות. ים.

גם בעבודה על דו"ח זה ניסינו ליישם פרקטיקה כזו, במספר אופנים.

את השאלון ניסחנו כצוות וכך גם ניתחנו אותו. פרקי הדו"ח נכתבו באופן עצמאי על ידי חברות. י הצוות ועברו סבבי הערות וביקורת על ידי שאר הצוות, גם ברמה הפרטית וגם בישיבות קבוצתיות. עבדנו בשקיפות מלאה, במסמכים משותפים, כאשר מהלכי העבודה של כל אחת ואחד חשופים במלואם לשאר הצוות, וכל שלב חשוף לבדיקה וביקורת. כל הנתונים וניתוחי הביניים עליהם מסתמך דו"ח זה זמינים לכל קורא. ת מתוך תפישה שרואה כל זוג עיניים נוסף הבוחן את הדברים כנכס ולא כנטל.

דו"ח זה הוא הדו"ח השנתי הראשון שהפקנו. במהלך העבודה עליו למדנו רבות, פיתחנו פרקטיקות חדשות ובחנו אופנים שונים לצבירה והפצה של מידע וידע. חלקם מיושמים כבר בדו"ח הנ"ל וחלקם יחכו לפרוייקטים הבאים.

בצוות שורה הסכמה על התוצאות האופטימיות העולות מן השאלון. עם זאת אנו מביטות. ים בעיניים פקוחות על אתגרים משמעותיים העולים ממנו.

ניכר כי קיימת שביעות רצון מההשתתפות בקהילות, ניכר כי חברות הקהילה מתפתחות בה ברמה המקצועית והאישית, כמו גם זכות לתמיכה משמעותית ברגעים מאתגרים וקשים.

בנוסף לנתונים האופטימיים עולים אתגרים בכמה מתחומי הבדיקה. החזרה לשגרה מסוימת מציגה אתגרים חדשים, לאחר שהתרגלנו למציאות של מפגשים ופעילות במרחב הוירטואלי. חברות. י קהילה שהתרגלו למפגשים ללא נסיעות, מנוחות הבית ובשעות גמישות לא ימהרו לחזור למפגשי פנ"פ אינטנסיביים. הגלישה של המרחב הוירטואלי לשעות המשפחה והפנאי מציגה אתגר מהצד השני. אתגר משמעותי נוסף טמון בבחינת השפעת הפרוייקט עד לרמת התלמידות. ים. מדובר באתגר משמעותי מאד ברמת הבחינה, ונידרש לחשיבה יצירתית וחדשנית כדי לנסות ולהגיע לאינדקציות משמעותיות במסגרת היקף היכולות שלנו.

אנו תקווה כי דו"ח זה ישיג את מטרתו ויהווה נדבך משמעותי בחקר הפרקטיקה של קהילות לימוד אמנויות.

ליאת כרמלי, מתי וייס, אבשלום סולימן, ספיר אפריים ועמרי קרן לפידות,
צוות קהיל"א, היחידה לתכניות חינוך והוראה, המרכז ללימודי חוץ, המכללה האקדמית ספיר.